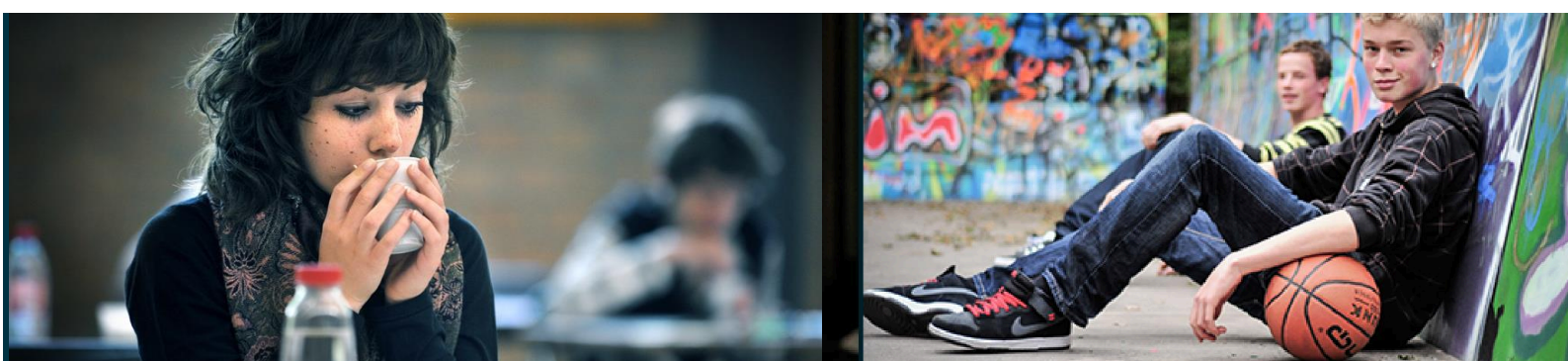

Nederlands
Jeugdinstituut

Vraag, aanbod en sturing in de jeugdzorg in Beverwijk, Bloemendaal, **Haarlem**, Heemskerk, Velsen en Zandvoort.

Gemeentelijke bijlage: Haarlem

Inhoud

Begrippenkader	3
Zorggebruik: omvang	5
Jongeren in jeugdzorg	5
Jeugdzorggebruik op wijkniveau	6
Zorggebruik: verwijsgedrag	8
problematiek in de gemeente	10

Begrippenkader

Jeugdzorg	Het geheel van jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering dat onder verantwoordelijkheid van de gemeente wordt uitgevoerd volgens de Jeugdwet (2014). Een jongere kan tegelijkertijd meerdere vormen van hulp ontvangen, de som van de afzonderlijke jeugdzorgvormen telt dus niet op tot het totaal. <i>(bron: toelichting online jeugdzorg Statline tabel: http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=83563NED; url 26 april 2017)</i>
Jeugdhulp	Hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet. Het betreft hulp en zorg aan jongeren tot 18 jaar en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar. <i>(bron: Jaarrapport 2016 van de Landelijke Jeugdmonitor)</i>
Jeugdhulp met verblijf	De jongere met jeugdhulp verblijft elders. Of anders gezegd, de jongere slaapt formeel niet thuis in het eigen gezin. Dit betekent dat het hier alleen om de verblijfsvormen gaat waarbij er sprake is van een overnachting. Ook verblijf in logeerhuizen, alleen tijdens weekenden of juist door de week, vallen onder jeugdhulp met verblijf. <i>(bron: Jaarrapport 2016 van de Landelijke Jeugdmonitor)</i>
Jeugdhulp zonder verblijf	De jongere met jeugdhulp verblijft thuis, in het eigen gezin. Of anders gezegd, de jongere slaapt thuis. In ieder geval formeel. Het kan zijn dat de jongere bij opa en oma slaapt of bij iemand anders, echter dit is dan niet formeel zo geregeld. <i>(bron: Jaarrapport 2016 van de Landelijke Jeugdmonitor)</i>
Jeugdbescherming	Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan 'onder toezicht gesteld' of 'onder voogdij geplaatst'. <i>(bron: Jaarrapport 2016 van de Landelijke Jeugdmonitor)</i>
Jeugdreclassering	Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en

met 22 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door de kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart.

(bron: Jaarrapport 2016 van de Landelijke Jeugdmonitor)

Interventies

Elke planmatige en doelgerichte aanpak ter bevordering van de psychische, sociale, cognitieve of lichamelijke ontwikkeling van een kind of jongere (-9 maanden tot 24 jaar) waar deze (mogelijk) bedreigd of belemmerd wordt en die gericht is op het kind of de jongere zelf, de opvoeders of de opvoedingsomgeving.

(bron: <http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-jeugdinterventies-Over-de-databank.html>; url 26 april 2017)

(Pedagogische) basisvoorzieningen

kinderopvang en peuterspeelzalen
onderwijs, waaronder ook samenwerkingsverbanden van onderwijs en andere sectoren in de vorm van brede school en integraal kindcentrum (IKC)
kinder- en jongerenwerk

vrijtijdssector: organisaties voor sport en cultuur

(bron: <http://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Sterke-basis-voor-de-jeugd/Versterken-opvoedkundig-klimaat>; url 26 april 2017)

Zorggebruik: omvang

In de eerste paragraaf van dit hoofdstuk kijken we naar het aandeel jongeren in de jeugdzorg in 2015 en 2016. Vervolgens presenteren we in paragraaf 2 het zorggebruik op wijkniveau en onderzoeken we of verschillen tussen het verwachte en feitelijke zorggebruik significant zijn. In de laatste paragraaf kijken we naar het gemeentelijke verwijsgedrag.

Jongeren in jeugdzorg

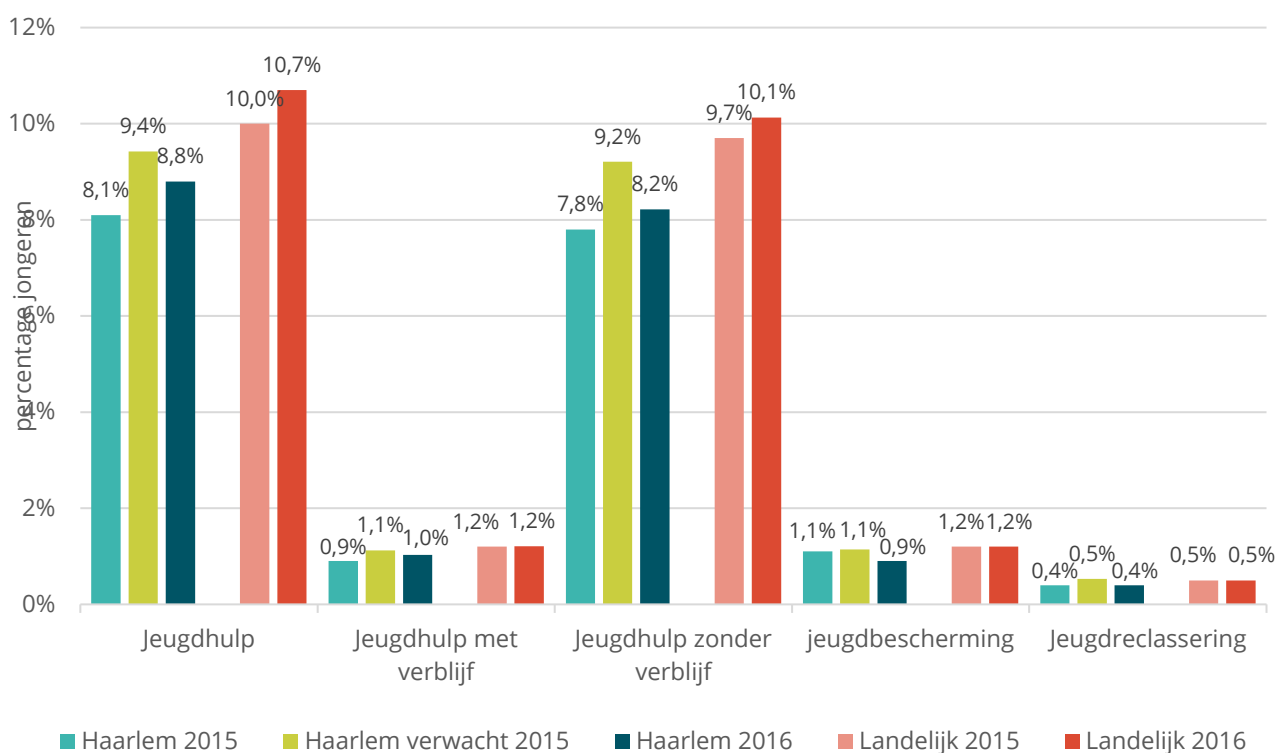
In Nederland heeft in 2015 10% van de jongeren gebruik gemaakt van jeugdhulp. Daarnaast maakte 1,2% van de jongeren gebruik van jeugdbescherming en 0,5% van jeugdreclassering. In 2016 lag het aandeel jongeren in jeugdhulp iets hoger (10,7%), maar het aandeel jongeren in de jeugdbescherming en jeugdreclassering is gelijk gebleven (zie figuur B1).

In de gemeente Haarlem is het aandeel jongeren in jeugdhulp ook licht gestegen (verschil van +0,7%) maar het aandeel jongeren met een jeugdbeschermingsmaatregel licht gedaald (verschil van -0,2%). Het jeugdzorggebruik van de jeugd uit Haarlem (met name jeugdhulp) ligt lager dan het landelijk gemiddelde.

Verwacht jeugdzorggebruik

Gemeenten verschillen van bevolkingssamenstelling. Op basis van gemeentelijke achtergrondkenmerken (zoals armoede en eenoudergezinnen), kan het verwachte jeugdzorggebruik worden voorspeld (voor meer uitleg zie hoofdstuk 3 in de gezamenlijk rapportage en bijlage 3 in het verantwoordingsdocument). In figuur B1 is te zien dat het jeugdhulpgebruik en het aantal jongeren in de jeugdreclassering lager is dan verwacht. Deze verschillen zijn echter niet significant (zie volgende paragraaf). Overigens tellen de jeugdhulppercentages voor 'met verblijf' en 'zonder verblijf' niet automatisch op; kinderen kunnen verschillende jeugdhulpvormen in één jaar ontvangen.

Figuur B1: Feitelijk en verwacht jeugdzorggebruik in 2015 en 2016

Jeugdzorggebruik op wijkniveau

Figuur B2 toont het feitelijke jeugdzorggebruik (percentages) in vergelijking met het verwachte gebruik op basis van achtergrondkernmerken van de wijk (kleur van de cel). Op verzoek van Haarlem hebben we een schatting van het verwachte jeugdhulpgebruik in 2015 gemaakt op basis van de nieuwe wijkindeling. Het daadwerkelijke gebruik van 2015 is bij het CBS echter alleen beschikbaar voor de wijkindeling zoals die in 2015 gebruikt werd. De beide wijkindelingen wijken dusdanig af dat het niet mogelijk is het daadwerkelijke gebruik naast het verwachte gebruik te presenteren. Als alternatief laten we in tabel B2 het jeugdhulpgebruik in de eerste helft van 2016 zien, terwijl we deze kleuren met het verschil met de verwachting uit het model van 2015. Overigens is de verwachting dat een modelverwachting voor 2016 slechts zeer beperkt zal afwijken van die van 2015, aangezien veel voorspellers in het model niet snel veranderen.

Wanneer het aandeel overeenkomt met de verwachting, is de cel groen gemarkeerd. De cellen zijn lichtblauw gemarkeerd wanneer het aandeel veel hoger is dan verwacht en blauwgroen als het aandeel veel lager is dan verwacht. Hierbij is gekeken naar het 95% betrouwbaarheidsinterval van het model. Groen betekent dus dat het binnen dit interval is gebleven. Het jeugdzorggebruik in de gehele gemeente wijkt niet af van de verwachting. In een aantal wijken ligt het gebruik wel lager dan verwacht (Europawijk, Meerwijk, Molenwijk, Parkwijk, Slachthuiswijk en Te Zaanenkwartier). Alleen het aantal jongeren in de jeugdbescherming in Delftwijk is hoger dan verwacht. Hier moet wel bij bedacht worden dat de aantallen van jeugdbescherming en jeugdreclassering op wijkniveau klein zijn en door CBS worden afgerond op tientallen. Daardoor kan een geringe fluctuatie leiden tot een andere kleur in de tabel.

Tabel B2: Vergelijking van feitelijk en verwacht jeugdzorggebruik per wijk, 2015 en 2016-1 ¹					
	jeugdhulp	jeugdhulp met verblijf	jeugdhulp zonder verblijf	jeugd-bescherming	jeugd-reclassering
Landelijk (2015)	10	1,2	9,7	1,2	0,5
Haarlem (2015)	8,1	0,9	7,8	1,1	0,4
<i>Wijken (2016-1):</i>					
Amsterdamsewijk	7,4	,	7,4	.	.
Boerhaavewijk	5,3	,	5,0	0,7	.
Delftwijk	8,6	1,2	8,0	1,8	.
Duinwijk	6,5	,	6,1	,	.
Europawijk	6,4	0,6	6,1	1,4	.
Haarlemmerhoutkwartier	5,1	,	4,9	,	.
Houtvaartkwartier	6,2	,	6,2	,	.
Indischewijk	6,5	,	6,5	0,5	.
Meerwijk	5,4	0,6	5,4	0,8	1,2
Molenwijk	6,4	,	6,4	1,1	.
Oude Stad	5,7	0,6	5,4	0,6	.
Parkwijk	7,4	,	7,4	0,9	.
Slachthuiswijk	8,3	1,7	7,2	1,7	.
Spaarndam	,	,	.	,	.
Te Zaanenkwartier	5,4	,	5,1	,	.
Ter Kleefkwartier	6,0	,	6,0	0,3	.

¹ het jeugdzorggebruik van 2015 is alleen bekend in de oude wijkindeling. Voor de vergelijking is daarom gebruik gemaakt van de aantallen van 2016 (wel bekend in de nieuwe wijkindeling).

	jeugdhulp	jeugdhulp met verblijf	jeugdhulp zonder verblijf	jeugd- bescherming	jeugd- reclassering
Transvaalwijk	6,3	,	5,9	,	.
Vogelenwijk	8,5	,	8,5	,	.
Vondelkwartier	7,4	.	7,4	,	.
Waarder- En veerpolder	7,0	.	7,0	.	.
Zijlwegkwartier	5,8	0,6	5,5	.	.

	Gebruik minder dan verwacht
	Binnen de marge
	Gebruik meer dan verwacht

Bron: CBS/bewerking Nji

Zorggebruik: verwijsgedrag

Om een beeld te krijgen van het verwijsgedrag voor de nieuwe wijken, wordt er ook een figuur gegeven met de cijfers van het eerste half jaar van 2016 (zie figuur 4).

2015

Landelijk gezien worden de meeste jongeren in de jeugdhulp verwezen door de huisarts (39,6%) (zie figuur B3). Dit is in de gemeente Haarlem ook terug te zien (43,7%). Verder valt op dat er in Haarlem relatief veel verwezen wordt door gecertificeerde instellingen ten opzichte van het Nederlands gemiddelde (24,9% versus 11,8%). Ook is het aandeel jeugdhulptrajecten zonder verwijzer (vrij toegankelijke jeugdhulp), of met onbekende verwijzer (trajecten gestart voor 1-1-2015) relatief klein. In Nederland start 10,2% van de trajecten zonder dat de jongere is verwezen en is bij 19,2% van de trajecten de verwijzer onbekend, aangezien deze trajecten reeds voor 1-1-2015 begonnen zijn en het destijds nog niet werd bijgehouden (Haarlem respectievelijk: 4,3% en 10,4%).²

Figuur B3a: Het aantal en aandeel jeugdhulptrajecten naar verwijzer per wijk^{3,4}, 2015

Bron: CBS

² Bij de optie 'onbekende verwijzer' gaat het in alle gevallen alleen om jeugdhulptrajecten die voor 1-1-2015 gestart zijn. De optie 'geen verwijzer' is voor de jeugdhulp die vrij toegankelijk is. De scheidslijn tussen vrij toegankelijke jeugdhulp en niet vrij toegankelijke jeugdhulp bepaalt de gemeente zelf en kan daarom in elke gemeente anders zijn. (zie het informatieprotocol beleidsinformatie jeugd v3).

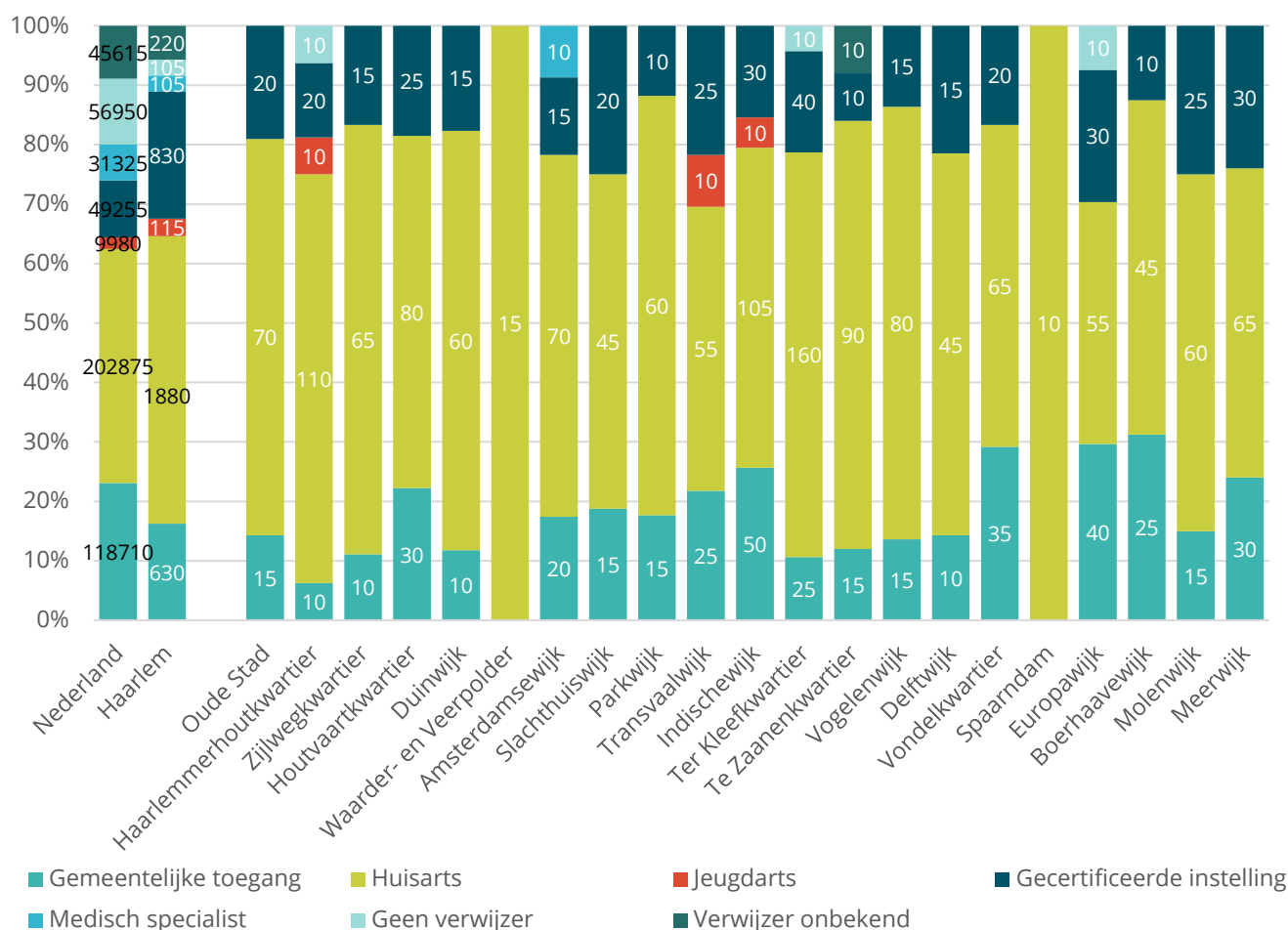
³ Cijfers zijn afgerond op vijftallen. Om het risico op onthulling van individuen te voorkomen zijn de waarden 0 tot en met 7 niet weergegeven. Hierdoor kan het voorkomen, dat de som van de detailgegevens afwijkt van het totaal.

⁴ Het verwijsgedrag wordt uitgesplitst in 7 categorieën. In de informatieprotocol beleidsinformatie jeugd wordt een achtste categorie gehanteerd: Rechter, Raad voor de Kinderbescherming of Officier van Justitie (08). Deze wordt echter niet getoond in de cijfers, maar telt wel mee in de totalen voor jeugdzorg. Omdat we voor deze categorie geen aantallen hebben laten de cijfers hieronder het verwijsgedrag van de jeugdhulptrajecten (dus exclusief jeugdzorgtrajecten in het kader van jeugdbescherming en jeugdreclassering) in plaats van de jeugdzorgtrajecten zien.

2016

Het beeld van 2016 komt overeen met die van heel 2015 (zie *figuur B3b*). De meeste jongeren in de jeugdhulp zijn verwezen door de huisarts. Verder valt wederom op dat er in Haarlem relatief veel verwezen wordt door gecertificeerde instellingen ten opzichte van het Nederlands gemiddelde. Ook is het aandeel jeugdhulptrajecten met onbekende verwijzer (trajecten die begonnen zijn voor 1-1-2015) relatief klein. Deze zijn alleen zichtbaar terug te vinden in Haarlemmerhoutkwartier en het Te Zaanenkwartier. In de andere wijken is er altijd een bekende verwijzer.⁵ Verder valt op dat in Spaarndam en Waarder- en Veerpolder er minimaal (maximaal 7)⁷ niet is verwezen via de gemeentelijke toegang, maar alleen via de huisarts. Daarnaast is er bijna geheel alleen in de Amsterdamsewijk verwezen vanuit de medisch specialist. Vanuit de overige verwijzers zijn geen gegevens zichtbaar, wat inhoudt dat dit minimaal tot niet heeft plaatsgevonden.

Figuur B3b: Het aantal en aandeel jeugdhulptrajecten naar verwijzer per wijk^{6,7}, 2016

Bron: CBS

⁵ Bij de optie 'onbekende verwijzer' gaat het in alle gevallen alleen om jeugdhulptrajecten die voor 1-1-2015 gestart zijn. De optie 'geen verwijzer' is voor de jeugdhulp die vrij toegankelijk is. De scheidslijn tussen vrij toegankelijke jeugdhulp en niet vrij toegankelijke jeugdhulp bepaalt de gemeente zelf en kan daarom in elke gemeente anders zijn. (zie het informatieprotocol beleidsinformatie jeugd v3).

⁶ Cijfers zijn afgerond op vijftallen. Om het risico op onthulling van individuen te voorkomen zijn de waarden 0 tot en met 7 niet weergegeven. Hierdoor kan het voorkomen, dat de som van de detailgegevens afwijkt van het totaal.

⁷ Het verwijzgedrag wordt op basis van het informatieprotocol beleidsinformatie jeugd uitgesplitst in 7 categorieën. In de informatieprotocol beleidsinformatie jeugd wordt een achtste categorie gehanteerd: Rechter, Raad voor de Kinderbescherming of Officier van Justitie (08). Deze wordt echter niet getoond in de cijfers, maar telt wel mee in de totalen voor jeugdzorg.

Omdat we voor deze categorie geen aantallen hebben laten de cijfers hieronder het verwijzgedrag van de jeugdhulptrajecten (dus exclusief jeugdzorgtrajecten in het kader van jeugdbescherming en jeugdreclassering) in plaats van de jeugdzorgtrajecten zien.

problematiek in de gemeente

Het Nederlands Jeugdinstituut heeft een landelijke top tien van vragen en problemen bij jongeren en een top zes van vragen en problemen in de opvoeding samengesteld. We hebben deze ingekort naar een Top11 van veelvoorkomende opgroei problemen. De reden hiervoor is dat hiervan gemeentelijke (schattingen van deze) cijfers beschikbaar zijn. Deze schattingen worden gebaseerd op de eerder genoemde HBSC-data en de volgende gemeentelijke kenmerken:

- het percentage leerlingen met een leerlinggewicht; (de onderwijsachterstandsscore (DUO))
- het percentage niet-westerse allochtonen
- het percentage recreatief bodemgebruik
- het percentage kinderen in één-oudergezinnen
- het percentage kinderen in huishoudens met een laag inkomen
- de stedelijkheidsgraad
- de gewogen statusscore (SCP)
- het percentage tienermoeders
- het percentage werkloze jongeren van 15 t/m 22 jaar
- het percentage inwoners dat geregistreerd is vanwege criminaliteit
- het percentage zuigelingensterfte
- het percentage in speciaal onderwijs
- het percentage bijstandskinderen

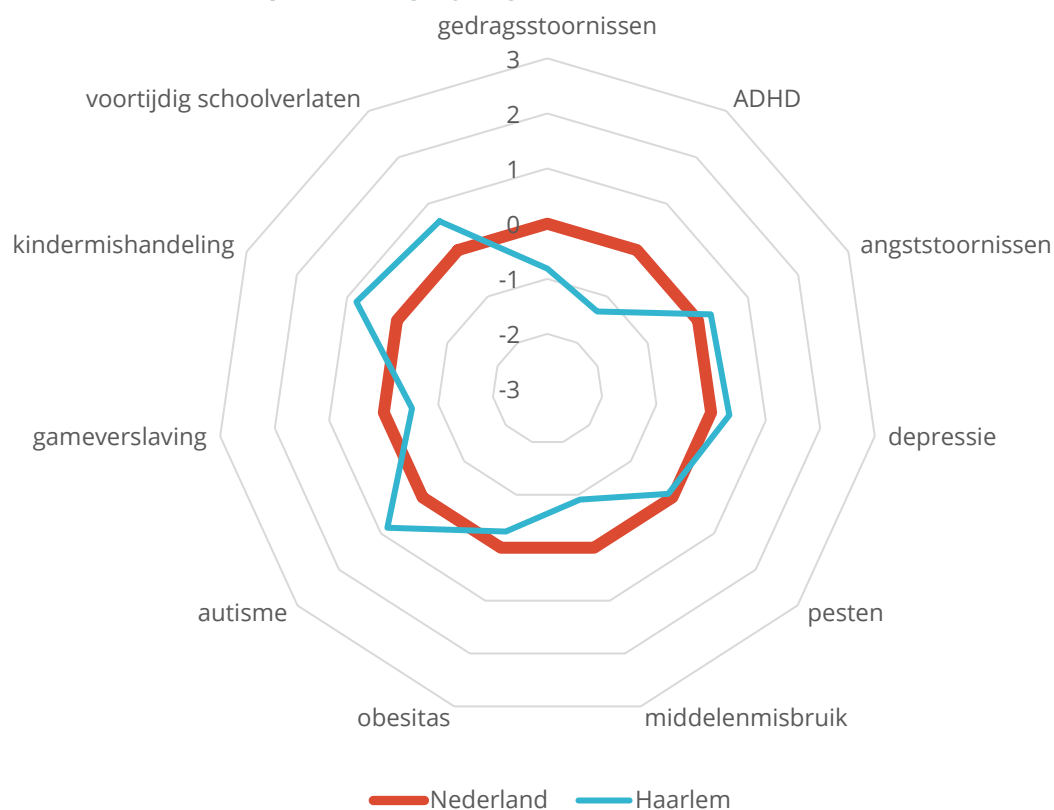
Voor meer informatie over deze methodiek verwijzen we naar het verantwoordingsdocument.

De figuur op de volgende bladzijde geeft voor een elftal onderwerpen de afwijking van uw gemeente ten opzichte van het Nederlands gemiddelde. Hoe verder naar buiten, hoe hoger de prevalentie van het betreffende kenmerk is. Ten opzichte van Nederland ligt de problematiek in Haarlem rond het Nederlands gemiddelde. Er is relatief wel meer sprake van voortijdig schoolverlaten, kindermishandeling en autisme. De prevalentie van gedragsstoornissen, ADHD, middelengebruik en gameverslaving ligt voor de gemeente lager dan het landelijk gemiddelde. De prevalentie van angststoornissen, depressie en pesten is nagenoeg hetzelfde.

Schattingen Nji in vergelijking met EMOVO

Wanneer we kijken naar items uit EMOVO die lijken op de probleemgebieden uit figuur B5, scoort Haarlem op veel punten gemiddeld voor de regio. Het aandeel jongeren met een matig/hoog risico op hyperactiviteit is wel lager, evenals het aantal jongeren dat ooit alcohol heeft gedronken, wiet/hasj heeft gebruikt. Ook geven iets meer jongeren aan dagelijks groente en fruit te eten en minder vaak zoete drank te drinken. Haarlem scoort in vergelijking met het Nederlands gemiddelde minder gunstig op regelmatig bewegen, maar gunstiger, in de zin van minder, op alcoholgebruik.

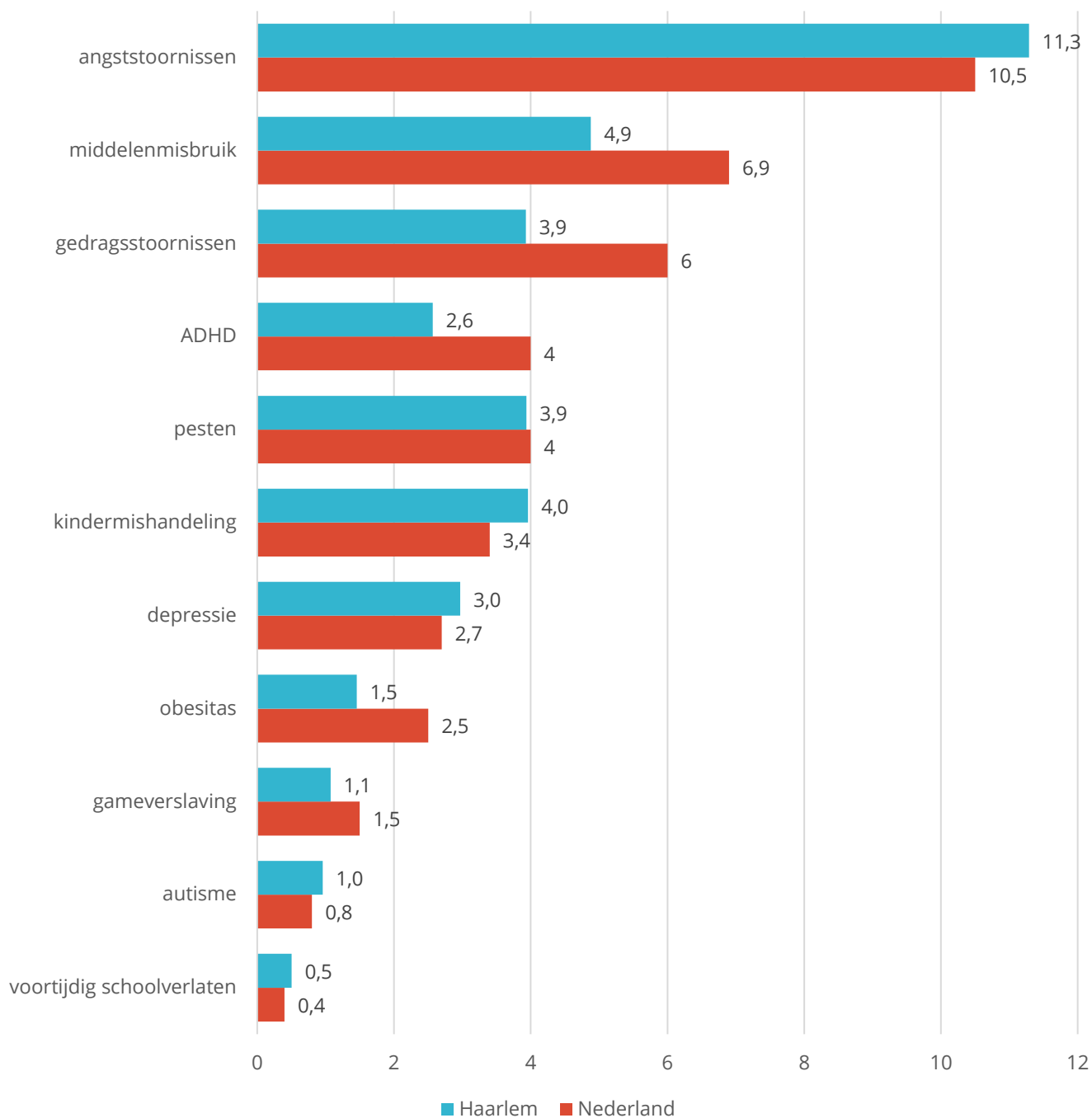
Figuur B5: Problematiek (top11) in vergelijking met Nederland (z-scores)

Bron: HBSC/CBS/bewerking Nji

Figuur B6 laat de percentages zien die uit de schattingsmodellen kwamen. Er wordt in de figuur een beeld gegeven van het totale volume aan problematiek in termen van de eerder geformuleerde top 11. Het biedt geen zicht op het totaal aantal jongeren met problemen, omdat in de schattingsmodellen geen rekening kan worden gehouden met comorbiditeit: veel jongeren hebben juist een combinatie van meerdere probleemgebieden. De gemeente Haarlem beweegt zich qua problematiek onder het Nederlands gemiddelde.

Figuur B6: Problematiek jeugdigen in Nederland en Haarlem: vergelijking van volume (percentages)

Bron: HBSC/CBS/bewerking Nji

Naar verwachting heeft ruim 11% van de jeugdigen in Haarlem een angststoornis waarmee dit iets meer is dan het landelijke beeld van 10,5%. Qua leefstijl zit Haarlem met percentages onder de landelijke. Middelenmisbruik zit met een geschat percentage van 4,8 onder het landelijke prevalentiecijfer van 6,9%. Ook obesitas wordt lager ingeschat, met nog geen 1% in Haarlem, ten opzichte van 2,5% in Nederland. Ook gameverslaving schatten we lager in, met ruim 1% in Haarlem, in vergelijking met een landelijk beeld van 1,5%.